

FIREFOX PATLAMASI

Bugünlerde Firefox isimli bir internet tarayıcısı programı, tüm yazılım dünyasını kökünden sallamakta. Bu kadar çok ilgi çekmesinin nedenini anlamak için, Firefox'u tanımlarken kullanılan temel anahtar sözcüklere kulak vermek yeterli: Hızlı, güvenli ve açık kaynak kodlu! Üstelik çok popüler...

İnternet, çoğumuz için oldukça önem taşıyan ve neredeyse artık onsuz bir gün bile geçiremez olduğumuz bir araç olarak hayatlarımızdaki yerini çoktan almış durumda. İşyerindeki görevlerimizi yapmak, eğitimimizle ilgili yükümlülüklerimizi yerine getirmek, evimizin faturalarını ödemek, arkadaşlarımızla iletişim kurmak ya da bilgi sahibi edinmek istediğimiz herhangi bir konuda araştırma yapmak için bıkmıp usanmadan İnternet'te gezinip duruyoruz. Bilgisayarlarımızda bu gezintilerimizi yapmak için kullandığımız İnternet tarayıcı yazılımlarsa, gitmek istediğimiz web sitesinin adresini yazdığımız ve bizi o adrese ulaştıran vazgeçilmez yol arkadaşlarımız. Durum böyle olunca, İnternet'te yaptığımız gezintilerin keyfinin ve kalitesinin yol arkadaşımızın desteğine göre değişmesi de kaçınılmaz oluyor.

İnternet tarayıcısı yazılımlar alanında günümüzde sahnede irili ufaklı pek çok oyuncu yer alıyor olsa da, bu alanın efsanevi isimleri hiç değişmedi: Dünya genelindeki tüm bilgisayarların neredeyse tümünde hazır kurulu ola-

rak gelen "İnternet Explorer (IE)" ve yıllar önce Microsoft'un bu ürünü karşısında yenilgiyi kabul etmek zorunda kalmış olan "Netscape Navigator" isimli programlar. Netscape'in 1998 yılında devrilmesinin ardından iktidarı iyiden iyiye ele geçiren IE, kullanıcılarının güvenini kazanma konusunda ne yazık ki aynı performansı asla gösteremedi. Kodlarında barındırdığı güvenlik açıkları ya da hatalar nedeniyle bilgisayarları internet üzerinden gelen saldırılara karşı oldukça savunmasız hale

getiren IE, bilgisayarındaki sorunları gidermek için günlerce uğraşan nice kullanıcının neredeyse düşmanı haline gelmiş durumda. Özellikle geçtiğimiz yılın yaz aylarında IE kullanan tüm bilgisayarları ele geçiren "ject Trojan" virüsü, çoğu kişinin yaz aylarını iyiden iyiye sınırları bozulmuş olarak geçirmelerine neden oldu.

Neyse ki geçtiğimiz yılın Kasım ayında, kullandığı IE tarayıcısının türlü azizlikleri sonucu bilgisayarına bulaşan mikroplarla artık daha fazla uğraşmak istemeyenlerin imdadına, yeni bir internet tarayıcısı yetişti. Firefox isimli bu yeni internet tarayıcı, oldukça etkileyici bir yazılım. Kullanımı kolay olan, gözleri yormayan şık tasarımıyla öne çıkan Firefox, düşman bilgisayar korsanlarını yakalamada daha başarılı olduğu için IE'a göre daha güvenli. Firefox'un bilgisayar kullanıcılarından gördüğü yoğun ilginin temelinde kolay kullanılabilir bir arayüzü olması, hızlı sayfa yüklemesi ve davetsiz misafirleri önleme etmedeki üstünlüğü yatıyor.

Tarayıcı Savaşları

İnternet Explorer'ın Netscape Navigator tarayıcısını 1998 yılında devirmesinden bu yana, İnternet tarayıcı yazılımları alanındaki yenilikler uzuna bir süre oldukça sınırlı kaldı. Aradan geçen bu altı yıl boyunca İnternet Explorer dünya genelindeki bilgisayar korsanlarının ve yankesicilerinin buluşma noktası haline geldi. O yıllarda IE'daki açıklardan ötürü bilgisayarlara bulaşan Trojan virüslerinin çoğalması, sıkı IE bağımlılarını bile yeni bir İnternet tarayıcısı aramaya yöneltti. Geçtiğimiz yılın Kasım ayındaki resmi açılışından bu yana dünya genelinde 10 milyondan fazla kullanıcının bilgisayarlarına Firefox yüklemiş olması, IE'in 90'ların ortalarından bu yana tarayıcı savaşlarındaki pazar payına vurulan en ciddi darbe olarak kabul ediliyor. Kısa bir süre öncesine kadar insanların çoğu tarayıcı savaşlarının artık bittiğini düşünürken, artık Firefox'un güvensiz IE'dan kaçarak sığınacak sakin ve güvenli bir liman olduğu yolunda yaygın bir görüş var.

Bilgisayar kullanıcılarının Firefox'u çoktan bağırlarına bastıkları, web istatistikleri konusunda çalışan şirketlerin ortaya koydukları verilerden de açıkça görünüyor. Beta versiyonunun piyasaya çıktığı ay, İnternet üzerinden Firefox kullanılarak yürütülen işlemlerin oranı 1 ay içinde %5'den %20'ye fırlamış. Bazı kişilere göre Firefox, Microsoft'un uzun süredir beklenen tarayıcı-sız işletim sistemi "Longhorn"un hazır olacağını duyurduğu 2006 yılında, İnternet üzerindeki trafiğin %50'sini ele geçirmiş olacak.

Firefox'ı en etkin kılan özelliklerinden biri, açık kaynak kodlu bir tarayıcı yazılımı olması. Tüm dünya genelindeki katkıda bulunan Firefox programcılarının çalışmaları sonucunda yazılım bugün, kendisi için onbinlerce yama uygulaması geliştirilmiş ve güvenlik açıkları kapatılmış olarak kullanıcılarını memnun etmeye devam ediyor. Dünya genelindeki pek çok programcı, Firefox'u daha da kullanışlı hale getiren pek çok eklenti geliştirmekteler.

Açık kaynak kodlu yazılımlarda uygulanan bu türdeki takım çalışmaları, özellikle İnternet'te güvenlik gibi hassas konular söz konusu olduğunda, oldukça etkin sonuçlar yaratabiliyor.

Microsoft'un geçtiğimiz yılın Temmuz ayında ortaya çıkan .ject Trojan virüsünün IE'da yararlandığı açığı kapatmak için yürüttüğü çalışmalar aylarca sürmüştü. Benzer bir sorun yaşandığında bunun dünya genelindeki Firefox programcıları tarafından çözülmesiye, oldukça kısa bir sürede tamamlanabiliyor. Örneğin geçtiğimiz aylarda bir programcı, Firefox'daki bir güvenlik açığının kullanıcıların web ortamındaki formları doldururken girdikleri bilgilerin kötü niyetli kişilerin eline geçmesini sağlayan casus bir web sitesine izin verdiğini raporladı. Açık kaynak kodu programcılarında oluşan dünya genelindeki Firefox ekibinin biraraya gelerek bu sorunu giderecek bir yama oluşturması, 36 saatten daha az sürmüştü.

Halk, Firefox'u Seviyor!

Tüm açık kaynak kodlu yazılımlar gibi Firefox da sürekli ilerleme halinde olan ve tüm dünya genelindeki binlerce programcı tarafından geliştirilmesine durmaksızın devam edilen bir süreç. Ancak Firefox'u varolan tüm diğer

diğer açık kaynak kodlu projelerden farklı kılan temel özelliği, bilgisayar kullanıcılarından aldığı yoğun talep. Bugüne kadar karşımıza çıkan açık kaynak kodu geliştirici topluluklarının tümü, yararlı yazılımlar yaratmak konusunda oldukça iyilerdi. Ancak tümünün ortak bir sorunu vardı: Teknik olmayan, yani yazılımın geliştirilmesine katkıda bulunan programcılar dışında kullanıcı bulmadaki başarısızlıkları. Açık kaynak kodlu yazılımların çoğunun, teknik bilgisi olmayan ve o yazılımın nasıl yazıldığıyla değil de kendisinin ne işine yarayacağı konusunda ilgilenen "teknik olmayan" kişilerce ismi bile bilinmiyor. Oysa ki Firefox'un yaratıcılarının açık kaynak kodunu sunucu odalarından dışarıya çıkartıp Microsoft'un çiftliğine, yani masaüstüne salmalarından bu yana Firefox'u kullanan ve çok memnun kalan kullanıcılar topluluğu, yazılımın askerleri ve misyonerleri haline dönüşmekteler. Yaşlı ileri olan ve bu nedenle bilgisayar ve İnternet kullanımı konusunda zorluk yaşayan kullanıcıların bile bilgisayarlarına Firefox yüklemiş ve bu yazılımı kolayca kullanabiliyor olmaları, Firefox'un bu konudaki başarısının en güzel örneklerinden biri. Firefox'un sahneye çıktığı ilk haftalarda yazılımın programcılarının ve fanatiklerinin tüm dünya genelindeki 392 ayrı şehirde kendi başlangıç partilerini vermiş olmaları da, Firefox'un kişilere ulaşmadaki başarısının bir başka göstergesi.

Apple'in tanıttığı ve bugüne kadar Mac için yaratılmış en hızlı ve kullanımı kolay web tarayıcısı Safari, bilgisayar kullanıcılarının işini daha da kolaylaştırıyor.

Firefox, Yeldeğirmenlerine Karşı

İnternet kullanıcılarının %90'ının seçimi halen Internet Explorer. Ancak bu kullanıcılar arasında aslında için için Microsoft'a karşı ideolojik bir düşmanlık besleyen kişilerin sayısı, hiç de azımsanacak gibi değil. Satılan tüm kişisel bilgisayarların neredeyse tümünün IE ve en güncel tarayıcı güvenlik eklentilerini içermesi nedeniyle, çoğu bilgisayar kullanıcısı mecburiyetten ya da bilgisayar kullanımı konusunda yeterli bilgi sahibi olmamaktan ötürü, İnternet karşısındaki saatlerini IE kullanarak geçirmektedirler. Durum bu açıdan değerlendirildiğindeyse, Firefox'un IE karşısında başarılı olabilmesi, pek de kolay görünmüyor.

Ama Firefox belli bir noktaya ulaşabilmek için, IE'ya yetişip onu geçmek zorunda değil. Zaten halihazırda Microsoft, internet Explorer'ı geliştirme çalışmalarından tamamen vazgeçmiş ve bunun yerine yeni nesil işletim sistemi "Longhorn" üzerine odaklanmış durumda. Longhorn'la birlikte şirket, Web tarayıcısını masaüstünün içine alarak bağımsız tarayıcı uygulamasını tarihe gömmek istiyor. Bu geçişin bir parçası olarak HTML geliştirme dilinin mirasçısı olan XAML geliştirme dilini yaratan Microsoft, birkaç ay öncesine kadar Longhorn'a yöneldiğinde web standartlarının kontrolünü ele alacak gibi görünüyordu. Şimdiyse, Microsoft'un tarayıcı pazarındaki payının

kötüye gitmesiyle Web tasarımcıları, Mozilla'nın yarattığı ancak Microsoft'un kesinlikle opsiyonel olarak kabul ettiği W3C standartlarını artık gözardı edemez hale gelmiş durumdadır. Geçtiğimiz altı ay içinde Microsoft %5'lik bir pazar kaybı yaşamış ve bu kaybın neredeyse tümü Firefox'a gitmiş. Bu durum, Bill Gates'in askerlerinin IE'ya geri dönmesi ve Netscape'in yeniden dirilen hayaletiyle savaşması gerektiği anlamına geliyor. Aksi takdirde Netscape'in torunu sayılabilecek Firefox, atasının Microsoft karşısındaki yenilgisinin intikamını alma konusunda oldukça kararlı görünüyor. Microsoft Firefox'un kendisinin tarayıcı pazarındaki iktidarını değiştiremeyeceği görüşünde kararlıysa da, bugünlerde Microsoft'un tarayıcı güncellemelerini ve güvenlik yamalarını ortaya çıkarmadaki oldukça hızlı çalışmaları ve bu konuda yürüttüğü yoğun pazarlama çalışmaları, görmeye değer.

Sosyal ve Politik Bir Yaklaşım

Firefox'un başarısının arkasında mühendislik, yazılım geliştirme politikası ve tüketici pazarı alanındaki buluşların bir birleşimi yatıyor. Üstelik Firefox taraftarı çoğu kişiye göre, yazılım geliştirmek aslında "politik" bir süreç. Bu kişilere göre Firefox nasıl bir başarı elde edecek olursa olsun, bu başarı bilgisayar mühendisliğinin yanısı-

ra sosyal mühendisliğin de bir eseri olmuştur.

Firefox'un 1.0 sürümünün piyasaya çıkmasına kısa bir süre kala, programcılarının bir bölümü kodları geliştirirken, bir bölümü de yazılımın yaygınlaşmasını sağlamak amacıyla web üzerinde bir topluluk kurma çalışmalarına girişmiş. Bu gruba ait web sitesi pazarlama ve yeni üyeler kazandırma amaçlı bir buluşma noktası, programcılar, tasarımcılar ve yazılımın misyonerleri içinse bir eğlence merkezi rolünü üstlenmiş. Bir süre sonra bu web sitesi üzerinden oldukça etkileyici bir para toplama kampanyası da yürütülmüş. 2004 yılının Temmuz ayında, bu web sitesi yoluyla dünya genelindeki tüm Firefox taraftarlarından para toplanması ve toplanan bu parayla New York Times'a Firefox reklamı verilmesi çalışmalarına başlanmış. Ekim ayında dünya genelindeki 10.000'den fazla bağışçı bu kampanyaya kişi başı ortalama 25 dolar vererek katılmış ve 10 gün sonunda New York Times'da iki tam sayfa reklam vermeye yetecek kadar para toplanmış. 16 Aralık tarihli New York Times'da, üzerinde bağışta bulunan herkesin isimlerinin 4.5 punto büyüklüğünde harflerle yazılı olduğu ilanın iki tam sayfa olarak yayımlanmasının ardından, Firefox'u bilgisayarlarına indiren kişilerin sayısında büyük bir patlama yaşanmış.

Firefox programcısı olan kişilerin neredeyse tümü Microsoft'la hiç bir problemleri olmadığına yemin ediyor ve eğer IE çalışsaydı, asla onun karşısında yer almayacaklarını belirtiyorlar. Ancak yine de Firefox konusunda demec veren lider programcılarının çoğunun konuşmalarına kulak verildiğinde, aslında Microsoft'a duyurmak istedikleri bir dolu sözleri olduğunu farketmemek mümkün değil. Belki de Gates ve ortakları hem IE kullanıcılarının acılarını, hem de Firefox'un ilerleyişinden çıkarılması gereken dersleri gözardı etmeyi şu anda yaptıkları gibi sürdürmekte ısrar ederlerse, sevgili İnternet Explorer'larını kısa süre içinde hurda yığınında Netscape'in tam yanında bulabilirler.

Ayşenur Topçuoğlu Akman

Kaynaklar:
McHugh, R.; "The Firefox Explosion", Wired Magazine, 13.02.2005.
<http://www.spreadfirefox.com>
<http://www.mozilla.org>
<http://www.google.com.tr/firefox>